

SISÄLLÖN, SÄVYJEN JA KONTEKSTIN

SÄILYMINEN KIELTENVÄLISESSÄ SITEERAUKSESSA

– Angela Merkelin puheiden lainaaminen Helsingin Sanomien ja Ylen uutisissa

Aino Rätty

Kandidaatintutkielma

Syksy 2021

Journalistiikka

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Aino Rätty	
Työn nimi Sisällön, sävyjen ja kontekstin säilyminen kieltenvälisessä siteerauksessa – Angela Merkelin puheiden lainaaminen Helsingin Sanomien ja Ylen uutisissa	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2021	Sivumäärä 30
Tiivistelmä Tutkimuksessa tarkastellaan kieltenvälistä siteerausta (<i>translingual quoting</i>) saksan ja suomen välillä. Tarkastelussa on Ylen ja Helsingin Sanomien lainauksia sekä liittokansleri Angela Merkelin puhe. Tutkimuksessa selvitetään, miten sitaatit vastaavat liittokanslerin virallisilla sivuilla julkaistun kirjallisen puheen osioita sisällöltään, sävyiltään ja kontekstiltään. Vastaavuutta analysoidaan käännösten laadunarviointiin kehitetyllä mallilla	
Asiasanat kieltenvälinen siteeraus, kääntäminen	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällys

1. Johdanto.....	1–3
2. Teoreettinen viitekehys.....	3–12
2.1 Mitä kääntäminen on.....	3–5
2.2 Kääntämisen kategoriat Jakobsonin mukaan.....	5–6
2.3 Journalistinen kääntäminen ja kieltenvälinen siteeraus.....	6–8
2.4 Millainen on hyvä käänös?.....	8–10
2.5 Colinan nelikomponenttimalli.....	10–12
3. Menetelmä ja aineisto.....	13–27
3.1 Aineisto.....	13–19
3.2 Sitaattien arviointi Colinan nelikomponenttimallilla.....	19–27
4. Tulosten yhteenveto ja pohdintaa.....	28–30

Lähteet

Aineisto

1. Johdanto

Yhdeksänvuotiaana pääsin ensimmäisiä kertoja kosketuksiin saksan kielen kanssa, kun istuin koulussa pienen kieltenluokan pulpetissa ja edessäni oli ensimmäisen saksankirjani ensimmäinen lukukappale. Kirjan sivulla Franz-Josef-niminen koira nuuhki erilaisia tuoksuja, ja opimme sanat Wurst ja Parfüm, makkara ja hajuvesi.

Luin pitkän saksan peruskoulussa ja lukiossa. Niihin aikoihin tuntui, etten hyvistä arvosanoista huolimatta osannut puhua lausettakaan saksaa. Kesällä ennen opiskelujen aloittamista tutustuin saksalaispariskuntaan, jonka kanssa käytin puhuttua saksaa kunnolla ensimmäistä kertaa elämässäni. Innostuin kielestä uudelleen, ja sen opiskelu näyttäytyi yhtäkkiä entistä arvokkaampana.

Yliopistossa aloitin toisena opiskeluvuonna saksan opinnot journalistiikan rinnalle. Pääsin useamman vuoden tauon jälkeen pureutumaan kieleen uudella tavalla. Kielioppia käytiin pikakelauksella verrattuna aiempaan, ja rinnalla oli sanaston ja ääntämyksen harjoittelua. Erityisesti kieliopin tunnilla vertailtiin jatkuvasti saksaa ja suomea sekä niiden logiikkaeroja.

Kielten vertaileminen kiehtoi minua siinä määrin, etten voinut jättää tilaisuutta käyttämättä kandidaatintutkielmassani. Kandidaattiseminaarin alussa pohdittiin tutkielman aihetta, ja ohjaajani toi yhtenä vaihtoehtona esille toimitusten käännöstyön, jota hän oli itse tutkinut. Se kuulosti mielenkiintoiselta. Käännösprosessin sijaan halusin syventyä kieliin ja niiden vertailemiseen sekä tutkia kääntämisen lopputulosta.

Aiheeksi valitsin lopulta saksan ja suomen välisen siteeraamisen. Tarkemmin sanottuna tutkin, miten suomenkieliset mediat lainaavat saksan kieltä uutisissaan. Päätin tässä tutkielmassa rajata aineiston keskittymällä yhteen henkilöön, jonka lainauksia tutkin. Valitsin tarkasteluun lainauksia liittokansleri Angela Merkelin puheesta.

Kieltenvälinen siteeraus

Haapanen ja Daniel Perrin (2019, 15) käyttävät käsitettä *translingual quoting* (kieltenvälinen siteeraus) kuvaamaan uutistyyöhön liittyvää prosessia, jossa puhunnoksia lainataan ja samalla käännetään lähteistä. Käsitteessä korostuu lainausmerkkien suoraa lainaamista osoittava merkitys.

Toimittajan työhön liittyy *kehystäminen*, jolla tarkoitetaan mediaesitysten tuottamisessa tehtävää valintojen ja muokkauksen prosessia. Kehystäminen voidaan nähdä myös *kontekstin* eli asiayhteyden rakentamisena. (Seppänen ja Väliaverron 2012.)

Haapasen mukaan toimittajat täydentävät sitaateilla omaa ajatustaan tarinan kulusta. Hänen mukaansa niitä valikoidaan ja muodostetaan täyttämään tietty tarinan kannalta merkittävä tarkoitus. (Haapanen ja Perrin 2019, 17.) Toimittaja ei siis vain etsi tietoa vieraalla kielellä ja julkaise samaa sisältöä toisella kielellä.

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen saksan kielestä käännettyjä lainauksia ja pohdin, miten ne vastaavat saksankielistä lausumaa tai eroaa siitä. Aineistonani on Saksan liittokansleri Angela Merkelin Auschwitzin keskitysleirissä 2019 pitämä puhe (Die Bundeskanzlerin, 2019) sekä puheesta käännettyjä lainauksia *Ylen* ja *Helsingin Sanomien* uutisissa. Vertailen näitä lainauksia saksankielisiin otteisiin puheesta ja tutkin, miten mediat ovat lainanneet Merkeliä. Tarkastelen myös sitä, miten lainauksen konteksti säilyy tai muuttuu käänöksessä. Lisäksi erittelen suoraa ja epäsuoraa lainaamista.

Tarkoitukseni ei ole arvottaa käännöksiä tai jakaa niitä hyviin ja huonoihin. Jos lainauksissa ilmenee selkeitä käänkövirheitä, tuon sen kuitenkin esille. Tutkimukseni tarkoituksena on tehdä havaintoja kääntämisestä yleisemmin. Erityisesti keskityn saksasta suomeen kääntämiseen journalistisissa teksteissä. Pohdin, millaisia vaihtoehtoja lainausten kääntämisessä olisi ollut. Tuon esille tilanteita, joissa sanalle on useampi mahdollinen käänkö tai joissa kääntäjä on vaihtanut lauseen rakennetta.

Tässä tutkimuksessa perehdyn yksittäisen henkilön siteeraamiseen ja syvennyn valitsemaani suppeaan aineistoon. Tutkimustulokset eivät siksi ole laajasti yleistettävissä. Ne kuitenkin tuottavat mielenkiintoista tietoa siitä, miten liittokanslerin puhe suomalaisissa uutisissa näyttäytyy ja millaisia kohtia hänen puheistaan on päätyntä suomalaisten luettavaksi. Tutkimustulokset näyttävät myös, millaisia ratkaisuja toimittajat ovat käännöstyössään tehneet.

On huomioitava, että tutkimuksessani tarkastelen lainausten vastaavuuksia tietämättä käännösprosessin todellisia vaiheita. Etsin suomenkielisille lainauksille vastaavuuksia Merkelin puheesta. Tutkielmassa ei käsitellä käännösprosessin välivaiheita tai arvailia, onko lainaus käännetty suomeksi englannin tai jonkin muun kielen kuin saksan perusteella. Jos käännösprosessi on tapahtunut useamman kielen kautta, voi se luonnollisesti vaikuttaa lopputulokseen ja sananvalintoihin. Tutkimus on ikään kuin lehden lukijan näkökulmasta tehty, sillä tälle lainaukset ovat Merkelin sanomia ja saksasta suomeen käännettyjä. Lukija ei luultavasti pysähdy miettimään käännösprosessia ja välikieliä, ellei huomaa lainauksen kielessä luonnottoman kuuloisia ilmauksia.

Vaikka tutkimus ei suoraan tuo esiin käännösprosessin vaiheita toimituksessa, tuo se näkyväksi kieltenvälisen siteerauksen prosessia. Kääntämisellä (*translation*) voidaan viitata niin toimintaan, lopputulokseen kuin tieteenalaan, joka tutkii näitä (Colina 2015, 2). Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti tarkastelemaan kääntämisen lopputulosta ja sen arvioimista.

Tutkielmassani etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Miten Angela Merkelin puheista lainatut suomenkieliset sitaatit vastaavat sisällöltään alkuperäisiä saksankielisiä sitaatteja?

Säilyvätkö Merkelin puheen sävyt Ylen ja Helsingin Sanomien uutisten lainauksissa?

Millaisessa kontekstissa alkuperäinen lausuma ja käännetty lainaus esiintyvät?

2. Teoreettinen viitekehys

2.1 Mitä kääntäminen on?

Newmark (1976) on nostanut esiin kaksi kysymystä, joihin palattiin aikanaan toistuvasti käännösteoreettisessa keskustelussa: 1) Onko kääntäminen mahdollista? ja 2) Millainen on ihanteellinen käännös eli pitäisikö kääntää kirjaimellisesti vai vapaasti? (Vehmas-Lehto 1999, 23.)

Sittemmin ensimmäinen kysymys on jäänyt pois keskustelusta, koska sen esittäminen perustui pitkälti käsitykseen, jonka mukaan kielissä olisi oltava vastaavanlaiset kielelliset keinot, jotta niiden välinen kääntäminen olisi mahdollista. On todettu, että vaikka ilmaisukeinot olisivat erilaiset, kielet pystyvät ilmaisemaan samoja asioita. (Vehmas-Lehto 1999, 32–33.)

Toinen Newmarkin kysymys on edelleen ajankohtainen ja tulee varmasti aina olemaan. Se, millainen käännös on ihanteellinen ja onnistunut, riippuu paljon käännöksen *kontekstista* eli siitä, millaisesta käännöksestä on kyse ja missä asiayhteydessä sitä käytetään. *Funktiolla* tarkoitetaan kääntämisen päämäärää, tehtävää ja tarkoitusta (Hietanen 2005, 67). Joskus kääntäminen tapahtuu vain mielessä ja tarkoituksena on ymmärtää suurpiirteisesti tekstin sisältö. Joskus taas käännös on tarkoitus julkaista kirjallisena, jolloin tekstin yksityiskohtainen ymmärtäminen on tärkeää, oli käännös sitten sanatarkka tai referoiva.

Viralliset asiakirjat saattavat vaatia virallisen kääntäjän tekemän käännöksen. Virallinen kääntäjä on julkisoikeudellisesti auktorisoitu henkilö, jolla on lakisääteinen oikeus laatia laillisesti päteviä käännöksiä. (Hietanen 2005, 92.) Mattilan (2002) mukaan juridisten tekstien kääntäminen on hyvin tarkkaa silloin, kun tekstiä sovelletaan tai tulkitaan oikeudellisesti. Jos tekstiä käytetään vain informaation lähteenä, on kääntäjällä suurempi vapaus. Asiakirjojen kääntäminen on vapaampaa myös silloin, kun niitä halutaan yleistajuistaa osaksi uutisia tai kääntää osaksi kaunokirjallisuutta. (Hietanen 2005, 97.)

Moniin kääntämisen ammattitehtäviin riittää esimerkiksi yliopistotutkinto kääntämisestä. Kääntäjien työ näkyy arjessamme, sen ansiosta pystymme nauttimaan esimerkiksi sarjoista, elokuvista ja kirjoista, joita emme ilman kääntämistä ymmärtäisi. Arkiseen kääntämiseen törmäävät useimmat esimerkiksi erilaisissa sovelluksissa ja verkkosivuilla, jotka ovat englanninkielisiä.

Ensimmäiset havainnot tutkimuksessa englanninkielisen termin *translation* käytöstä ovat vuoden 1340 tienoilta. Termi juontuu muinaisranskan sanasta *translation*, joka puolestaan tulee latinan *translatio*-sanasta. Tämä latinankielinen sana merkitsee siirtämistä (*transporting*). (Munday 2012, 8.)

Äkkiseltään ajateltuna ”siirtäminen” kuulostaa kelvolliselta termiltä, jolla kuvata tiedon muuntamista toiselle kielelle. Kielten eroista johtuen suora tiedon siirtäminen ei kuitenkaan ole mahdollista.

Vehmas-Lehto (1999, 24) viittaa saksalaiseen kielitieteilijä Wilhelm von Humboldtiin, jonka mukaan erot ovat enemmän maailmankuvassa ja sen vaikutuksissa kieleen kuin äänteissä, merkkijärjestelmissä ja siinä, miltä sanat näyttävät. Yksi esimerkki kielten välisistä ajattelu- ja merkityseroista on se, miten todellisuutta jaotellaan sanoin. Esimerkiksi englannissa, saksassa ja

monessa muussa kielessä yksi verbi kattaa suomen kielen verbit *pelata*, *leikkiä* ja *soittaa*. Saksan kielessä kyseinen verbi on *spielen*. (Vehmas-Lehto 1999, 24.)

Jos suomea opiskeleva saksalainen on oppinut *spielen*-verbille vastineen ”pelata” tietyssä kontekstissa, hän saattaa luonnollisesti soveltaa kieltä äidinkieltensä maailmankuvan mukaan ja olettaa, että myös hippaa ja pianoa pelataan.

Siirtäminen on siis hyvin mekaaninen sana kuvaamaan käänösprosessia. Usein kääntämiseen tarvitaan niin sanottua *toiminnallista kääntämistä* eli luovassa prosessissa syntyvää kääntämistä (Hietanen 2005, 67). Toiminnallista kääntämisestä on esimerkiksi sanan eri merkitysten vertailu ja kääntäjän mielestä parhaan vaihtoehdon valitseminen käänöksen kontekstiin.

2.2. Kääntämisen kategoriat Jakobsonin mukaan

Kääntämisestä puhuttaessa on myös hyvä tarkentaa, millaisesta kääntämisestä on kyse. Suullisesta kääntämisestä puhutaan usein tulkkauksena (Munday 2012, 8). Omassa työssäni käsittelem kääntämisen kirjallisia ulottuvuuksia tarkastellessani suomalaisiin sanomalehtiin päätyneitä kirjallisia lainauksia Angela Merkelin puheista.

Roman Jakobson jakaa kääntämisen kolmeen kategoriaan. Kielensisäinen kääntäminen (*intralingual translation*) tarkoittaa, että sama asia sanoitetaan toisella tavalla saman kielen merkkejä ja merkityksiä käyttäen. (Munday 2012, 8.) Esimerkiksi suomen kielessä voidaan kuvailla ’suurikokoista’ asiaa *valtavaksi*, *massiiviseksi* tai *todella suureksi*.

Kieltenvälinen kääntäminen (*interlingual translation*) tarkoittaa Jakobsonin mukaan kielen merkkien tulkitsemista toisen kielen keinoin (Munday 2012, 9). Tällä tarkoitetaan siis kielestä toiseen kääntämistä, johon *translation*-sanalla useimmiten viitataan. Tällöin tietoa ikään kuin siirretään kielestä toiseen. Tulkitseminen kuvaa prosessia hyvin, koska tekstin sisältö ikään kuin rakennetaan uudestaan eri rakennuspalikoista. Kääntäjän on vertailtava kieliä keskenään ja valittava sanoille vastineet, jotka siinä kontekstissa välittäisivät mahdollisimman saman tiedon kuin käännettävän tekstin merkit.

Kolmas Jakobsonin esittämä kategoria on intersemioottinen kääntäminen (*intersemiotic translation*), jolla hän tarkoittaa verbaalisten merkitysten kääntämistä nonverbaalisiin

merkitysjärjestelmiin. Esimerkiksi tekstin muuntamista elokuvaksi tai musiikiksi. (Munday 2012, 9.) Tällaisista tapauksista puhutaan yleisemmin *sovittamisena*.

Translatorinen toiminta on kaikkea sanoman välittämistä kieli- ja kulttuurirajan yli muuhun kuin omaan tarpeeseen. Tähän yläkäsitteeseen lukeutuu kääntäminen ja tulkkaus sekä muita monikielisen viestinnän muotoja. (Hietanen 2005, 60.)

2.3 Journalistinen kääntäminen ja kieltenvälinen siteeraus

Toimituksissa tuotetaan paljon uutissisältöä tapahtumista ympäri maailmaa. Usein niistä kirjoittaminen vaatii vieraskielisten lähteiden käyttämistä, tai vähintäänkin näistä saadut yksityiskohdat tuovat lisäarvoa uutisointiin. Keskenään samankieliset mediat käyttävät myös toisiaan lähteinä, mutta omanlaisen juttukokonaisuuden luominen ja yksityiskohtien esiin nostaminen voi vaatia perusteellisempaa taustatyötä. Mediat kilpailevat keskenään, joten eduksi on tietenkin olla niistä se, joka julkaisee uutisen ensimmäisenä ja jota muut mahdollisesti siteeraavat.

Karen Stetting on esittänyt toimituksissa tehtävälle kääntämiselle käsitettä *transediting* jo vuonna 1989. Käsitteellä hän halusi korostaa sitä, ettei käännoistyö ole vain sanojen korvaamista niiden vastineilla, vaan prosessi on monimutkaisempi. (Schäffner 2012, 867.) Englannin kielen sanalla editing voidaankin tarkoittaa esimerkiksi leikkaamista tai muotoilua. Kääntämisen kontekstissa tällä voidaan tarkoittaa sitä, että käännettävän materiaalin rakenne voi muuttua, kun erilaisia lähteestä poimittuja pätkiä yhdistetään uudella tavalla.

Tämä käy ilmi esimerkiksi Niina Havumetsän (2019, 11) tutkimuksessa, jossa hän tarkastelee Putinin puheesta suomeksi käännettyjä lainauksia. Havumetsän tutkimassa esimerkissä suomalainen kirjeenvaihtaja on yhdistänyt yhdeksi lainaukseksi kaksi Putinin puheesta otettua pätkää joiden välissä on yli 1800 sanaa.

On kuitenkin keskusteltu siitä, onko uutistyyöhön kuuluva kääntäminen tarvetta erottaa käsitteellä muusta kääntämisestä ja selittääkö se toimitusten käännoistyön erityispiirteitä. Äsken mainittu materiaalin leikkaaminen ja yhdistäminen on nimittäin ominaista muullekin kääntämiselle. (Schäffner 2012, 1.)

Stettingin (1989) mukaan kääntämiseen kuuluu aina jokin määrä muokkaamista. Esimerkkinä hän käyttää mittayksikköjen sovittamista kuten mailien muuttamista kilometreiksi, kulttuuristen asioiden selittämistä lukijalle ja uuden kontekstin kannalta tarpeettomien tietojen pois jättämistä ja tarpeellisten mahdollista lisäämistä. Hänen mukaansa toimittajat muokkaavat myös äidinkielellään olevaa tekstiä, mutta kääntämisessä myös tekstin koheesiota, kielioppia ja tyyliä parannellaan. (Schäffner 2012, 867.)

Haapasen ja Perrinin (2019, 15) uudempi käsite *translingual quoting* (kieltenvälinen siteeraus) kuvaa uutistyöhön liittyvää prosessia, jossa puhunnoksia lainataan ja samalla käännetään lähteistä. Käsitteessä korostuu lainausmerkkien merkitys osoittamassa suoraa lainaamista. Lukijalle lainausmerkit viestittävät lainauksen kertovan sanatarkasti, mitä puhuja on sanonut.

Käsite keskittyy nimensä mukaisesti kuvaamaan kääntämistä siteerauksen yhteydessä, ja on siksi rajatumpi kuin Stettingin ehdottama *transediting*. Molemmissa käsitteissä korostuu kuitenkin kääntämisen prosessi.

Lehtijuttua lukiessaan ei yleensä tule ajatelleeksi, kuka vieraasta kielestä poimitut sitaatit on kääntänyt. Kääntäminen kuuluu monien toimittajien työhön, vaikka heillä ei kääntäjän koulutusta olisikaan (Gambier 2010, viitattu lähteessä Valdeón 2015, 643). Hollandin mukaan toimittajat eivät miellä työtään kääntämiseksi eivätkä näe tuottamaansa työtä kääntämisen lopputuloksena (Valdeón 2015, 643).

Gambierin (2010) mukaan toimittajien tekemästä työstä puhuminen kääntämisenä on lähestulkoon tabu, koska kääntäjien työ nähdään toimittajien tekemää kääntämistä monitahoisempana ja haastavampana (Haapanen ja Perrin 2019, 16). Haapanen (2017) määritteli journalistisesta kääntämisestä kolme osaprosessia, jotka ovat *dekontekstualisointi*, *kontekstualisointi* ja *tekstualisointi*. Ensimmäinen toimittaja valitsee haastattelusta osioita, joita hän haluaa käyttää sitaatteina. Seuraavaksi hän asettaa nämä siteerattavaksi valitut osiot uuteen kontekstiin. Lopuksi hän viimeistelee sitaatin kieliasun. Käytännössä toinen ja kolmas osio tapahtuvat usein lomittain. (Havumetsä 2019, 5.)

Journalismissa lainauksilla voidaan lisätä kerronnan luotettavuutta ja objektiivisuutta. Lainausmerkit sisältävät oletuksen, että lainattu osio sisältää tarkasti sen, mitä on sanottu. Lukija olettaa vähintäänkin merkitysten pysyvän samana. (Haapanen ja Perrin 2019, 17.)

Lainauksia käyttämällä toimittaja siis nostaa kuuluviin eri ääniä. Vaikka lainausmerkit asettavat vastuun sanotusta puhujalle, vastuu lainauksen tarkkuudesta on toimittajalla. Toimittajalla on myös valta ja vastuu valita, mitä haastattelun tai puheen osia hän jutun lainauksiin valitsee.

Haapasen (2011) tekemissä haastatteluissa toimittajat kokivat haastavaksi kääntää lainauksia, joissa on kulttuurisia tai alueellisia ilmauksia kuten sanontoja tai maantieteellisiä viittauksia. Näissä tapauksissa he kokivat hyväksyttäväksi korvata ilmauksen kohdekielen ilmauksella, joka tarkoittaa samaa asiaa. Sanojen tai selitysten lisäämistä suoraan lainaukseen ei kuitenkaan pidetty sopivana. Toimittajat voivat koettaa ilmaista vaikeat ilmaisut selkeämmin esimerkiksi käyttämällä epäsuoraa kerrontaa suoran sitaatin sijaan. (Haapanen ja Perrin 2019, 19–20.)

Osa tutkimistani Angela Merkelin lainauksista siteeraa, osa referoi puheen sisältöä. Suoria ja epäsuoria lainauksia tutkiessani tarkastelen, onko epäsuorissa lainauksissa otettu enemmän vapauksia kuin varsinaisessa kieltenvälisessä siteerauksessa.

2.4 Millainen on hyvä käänös?

Kun pohditaan, millainen käänös on hyvä, voidaan palata Newmarkin toiseen kysymykseen: Millainen on ihanteellinen käänös eli pitäisikö kääntää kirjaimellisesti vai vapaasti? (Vehmas-Lehto 1999, 23).

Käännökset ovat aina eri tekstejä kuin tekstit, joihin ne perustuvat. Kielten välillä asioiden ilmaiseminen vaatii muokkausta, tulkintaa ja selityksiä. (Paloposki 2015, 298.) Katharina Reiss (2000) on kutsunut kielen ominaisuuksista johtuvia välttämättömiä muutoksia *tahattomiksi muutoksiksi* (unintentional changes). Näiden vastakohtana hän näkee *tarkoitukselliset muutokset* (intentional changes), joissa tekstikohdan tarkoitusta muutetaan, vaikka kielten erot eivät edellyttäisi sitä. Syynä voi olla esimerkiksi erilaiselle kohdeyleisölle kääntäminen, kuin mille alkuteksti on kirjoitettu. (Paloposki 2015, 299–300.)

Ingon (1990, 293) mukaan merkityksen siirtäminen on normaalitapauksissa kääntäjän ensisijainen tehtävä. Ainoastaan esteettis-poeettisissa teksteissä muoto saattaa joskus mennä sisällön edelle. Käännöksen semanttisessa arvioinnissa huomiota on Ingon mukaan kiinnitettävä ainakin lisäyksiin, poisjättöihin, merkitysvivahteisiin, epätarkkuuksiin ja suoranaisiin virheisiin.

Helpoimmin havaittavia muunnoksia käänöksissä ovat lisäykset ja poisjätöt. Niiden luokitteluun käänöksen laadun kannalta turhiksi tai aiheellisiksi ei ole aina helppoa. Ingon mukaan nyrkkisääntönä on, että aiheelliset lisäykset ja poisjätöt ovat *pragmaattisia*. Tällöin muutokset ovat tarpeellisia lähtö- ja kohdetekstien poikkeavien kieli- ja kulttuuriympäristöjen tai muiden kääntämistilanteeseen liittyvien seikkojen vuoksi. (Ingo 1990, 293–294.)

Pragmaattista selitystarvetta lukuunottamatta Ingo nimeää kaksi lisäyksen päätyyppiä.

Semanttisessa lisäyksessä käänöstekstiin lisätään olennaisia merkityskomponentteja.

Eksplisiittistämässä tehdään selväsanaiseksi merkitysaines, joka on lähtötekstissä mukana vain ”rivien välissä”. (Ingo 1990, 294.)

Skoposteorian mukaan kääntämisessä tärkeintä on ottaa huomioon käänöksen funktio eli tarkoitus. Sen mukaan hyvä käänös toteuttaa oman funktionensa, eikä sen tarvitse olla ekvivalentti eli täysin lähtötekstiä vastaava. (Vehmas-Lehto 1999, 92.)

Tarkoituksenmukaisuus löytyy myös Sonia Colinan (2009, 128-130) mallista, jonka hän on laatinut käänöksen laadun arviointiin. Konkreettisten kriteerien avulla hän arvioi esimerkiksi sitä, kuinka ymmärrettävä käänös on, ja kuinka hyvin kääntäjä tuntee mahdolliset erikoistermit. Analysoin Merkin lainauksia käyttäen apuna Colinan kriteereistä muodostuvaa nelikomponenttimallia.

Kriteerien avulla pohditaan 1) käänöksen kieliasua, 2) tarkoituksenmukaisuutta, 3) merkitysten säilymistä ja 4) termien hallintaa. Colinan mallissa kutakin elementtiä tarkastellaan jatkumolla, jonka toisessa päässä on ”hyvä” ja toisessa ”huono”. Tässä tutkielmassa arvioin lainaukset Colinan arvosteluasteikon perusteella, ja käytän teorian elementtejä ja kriteerejä omien pohdintojeni tukena.

Colinan (2009, 103) mukaan monissa malleissa, joita on kehitetty arvioimaan käänösten laatua, on ongelmana joko teoreettisen viitekehyksen ja perusteiden puuttuminen tai päinvastoin mallit ovat turhan teoreettisia ja vaikeita todistaa käytännössä. Hänen mukaansa käänöksen laadussa on arvioitava useampia komponentteja. Arvioinnissa on lähdettävä liikkeelle hyvin konkreettisista ja tarkasti määritellyistä kysymyksistä. Pienemmistä tutkimusprojekteista saatua tietoa voi sisällyttää teorioihin tai käyttää olemassa olevien teorioiden paranteluun ja konkretian lisäämiseen. (Colina 2009, 103.)

Colinan malli saattaa soveltua myös journalistisissa teksteissä käytettyjen lainausten analysointiin. Nelikomponenttimallissa hyvänä pidetyt ominaisuudet ovat monilta osin linjassa Journalistin

ohjeiden edellyttämän todenmukaisen tiedonvälityksen kanssa. Todenmukaisen tiedon kannalta on olennaista, että suorassa sitaatissa esitetyt lainaukset ovat mahdollisimman tarkasti käännettyjä.

Mallin puute kieltenvälisen siteerauksen kannalta on ainakin kontekstin merkityksen arvioiminen. Vaikka lainaus olisi hyvin käännetty, se voi tietyssä kontekstissa antaa väärän kuvan lukijalle. Mallissa arvioidaan esimerkiksi merkityksen säilymistä, joka ei ole täysin sovellettavissa epäsuoraan lainaamiseen. Mallissa myös pidetään huonona sitä, jos lainaus sisältää lähdekielen rakenteita tai ilmaisuja, jotka eivät kuulu kohdekieleen. Journalistisessa yhteydessä voi kuitenkin olla joskus tärkeämpää varmistaa, että lukija ymmärtää, mistä sanasta tai ilmaisusta käännos on tehty, jos sille on paljon merkityksiä. Joskus alkuperäinen ilmaus saatetaan toki suoraan kertoa tekstissä.

2.5 Colinan nelikomponenttimalli

Colinan nelikomponenttimalli sisältää neljä arvioitavaa elementtiä, joiden toteutumista käännöksissä voidaan tarkastella: kieliasu, tarkoituksenmukaisuus, merkitys ja terminologia. Seuraavaksi esittelen tarkasteltavat kriteerit.

1. Kieliasu

Ensimmäisenä Colinan (2009, 128.) mallissa tarkastellaan tekstin kieliasua eli oikeinkirjoitusta ja luettavuutta. Toisessa ääripäässä käännos sisältää merkittäviä kielioppi- tai kirjoitusvirheitä ja sitä on vaikeaa lukea ja ymmärtää. E-luokituksen saava teksti on luontevaa ja niin lähellä alkuperäistä, että se täyttää tarkoituksensa.

Kohdissa b-d käännos sisältää tarpeettomasti käännettävän kielen rakenteita, b-kohdassa paljon, d-kohdassa vähän. (Colina 2009, 128.)

a	b	c	d	e
Käännos sisältää merkittäviä kielioppi- tai kirjoitusvirheitä sekä on vaikeaa	Käännos sisältää huomattavasti käännettävän kielen rakenteita ja on	Käännos sisältää tarpeettomasti joitakin käännettävän kielen rakenteita,	Teksti on suurimmaksi osaksi pätevää, mutta sisältää joitain	Teksti on luontevaa ja niin lähellä alkuperäistä, että se täyttää

lukea ja ymmärtää.	vaikealukuista.	jotka vaikuttavat käännöksen luettavuuteen.	käännettävästä kielestä siirrettyjä ilmaisuja, jotka eivät kuulu kohdekieleen.	tarkoituksensa.
--------------------	-----------------	---	--	-----------------

2. Tarkoituksenmukaisuus

Toisena elementtinä Colinan mallissa tarkastellaan tekstin funktionaalisuutta ja tekstuaalista soveltuvuutta eli sen tarkoituksenmukaisuutta. Jatkumolla a-d arvioidaan, onko käännöksessä huomioitu tekstin tarkoitus ja kohdeyleisö. A-kohdassa käännös ei huomioi tarkoitusta ja yleisöä. D-kohdassa käännös täyttää tehtävänsä ja on tyyliltään sopiva yleisölle. Käännöksen tehtävä voi olla esimerkiksi tiedonvälitys. (Colina 2009, 129.)

a Käännöksessä ei ole huomioitu sen tarkoitusta ja yleisöä.	b Tarkoitus ja yleisö on otettu jollain tapaa huomioon, mutta siinä on myös merkittäviä puutteita.	c Tarkoitus ja yleisö on otettu huomioon, mutta teksti ei ole niin tarkoituksenmukainen/tehokas kuin se voisi olla kääntämisen rajoitteita ja ohjeita noudattaen.	d Käännös täyttää tehtävänsä (tiedonvälitys, ilmaisukyky, vakuuttavuus) ja soveltuu yleisölle eli on esimerkiksi tyyliltään riittävän muodollinen.
--	---	--	---

3. Merkitys

Kolmantena elementtinä tarkastellaan käännöksen merkityksen ja sisällön säilymistä. A-kohdassa merkitys on muuttunut paljon alkuperäisestä ja sisällössä on virheitä sekä merkittäviä asioita on jätetty pois tai lisätty. (Colina 2009, 129.)

D-kohdassa käänнос vastaa tarkasti alkuperäistä sisältöä, eikä siinä ole perustelematonta sisällön vaihtelua, pois jättämistä tai lisäyksiä. (Colina 2009, 129.)

<p>a</p> <p>Käännöksen merkitys poikkeaa paljon alkuperäisestä ja siinä on sisällöllisiä virheitä. Merkittäviä sisältöjä on jätetty käänöksessä pois tai lisätty. Kääntäjän riittämätön ymmärrys käännettävästä tekstistä näkyy käänöksessä.</p>	<p>b</p> <p>Jotkin merkitykset ovat muuttuneet käänöksessä ja/tai jotain merkittävää on jätetty pois tai lisätty.</p>	<p>c</p> <p>Pientä vaihtelua merkityksissä ja vähäpätöisiä lisäyksiä tai pois jätettyjä asioita.</p>	<p>d</p> <p>Käännos vastaa tarkasti alkuperäistä sisältöä, eikä siinä ole perustelematonta sisällön vaihtelua, pois jättämistä tai lisäyksiä. Sävyissä ja merkityksissä on asiaankuuluvaa lievää muutosta.</p>
--	---	--	--

4. Erikoissisältö ja terminologia

Viimeisenä Colinan malli tarkastelee kääntäjän asiantuntemusta ja taustatyötä oikeiden termien käytöstä. A-kohdassa käänöksessä näkyy tietämättömyys oikeista termeistä. C-kohdassa termejä käytetään asianmukaisesti. (Colina 2009, 130.)

<p>a</p> <p>Käännos osoittaa tietämättömyyttä tai piittaamattomuutta oikeista termeistä ja tietämättömyyttä erikoissisällöistä.</p>	<p>b</p> <p>Joitain virheitä termeissä ja erikoissisällöissä.</p>	<p>c</p> <p>Termejä käytetään tarkasti ja asianmukaisesti.</p>
---	---	--

3. Menetelmä ja aineisto

3.1 Aineisto

Tarkastelen seuraavaksi Angela Merkelin Auschwitzissa joulukuussa 2019 pitämää puhetta sekä Ylen ja Helsingin Sanomien uutisten lainauksia puheesta. Merkel piti puheen vierailullaan keskitysleirissä Auschwitz-Birkenau -säätiön kymmenentenä vuosipäivänä.

Tarkastelen aineistona puheen lisäksi kahta *Ylen* ja yhtä *Helsingin Sanomien* uutista, joissa puhetta on lainattu. Katsoin ensin puheen videolta ja vertasin sitä Saksan liittokanslian julkaisemaan kirjalliseen versioon. Kirjallisessa puheessa joissakin kohdissa sanajärjestys on eri, pikkusanoja kuten *das* tai *und* on jätetty pois. Luonnollisesti sanojen painotusten välittämät merkitykset jäävät myös uupumaan. Koska kirjoitettu puhe kuitenkin hyvin pitkälti vastaa puhuttua, enkä tiedä, mitä lähde Yle ja Helsingin Sanomat ovat käyttäneet julkaisemiinsa lainauksiin, päätin käyttää kirjallista puhetta vertaillen lainauksia.

Valikoin ensin puheesta karkeasti kappaleet, joita on mahdollisesti käytetty sitaatteihin. Sitten etsin sitaateista yhtäläisyyksiä ja jaoin ne taulukkoihin, joissa tarkastellaan pienempiä osia puheesta. Muutama suora sitaatti oli selkeästi samasta kohdasta ja sisältö oli samankaltainen. Niitä oli siksi selkeää analysoida yhdessä. Osa lainauksista oli muodostettu useista puheen kohdista ja etenkin epäsuorissa lainauksissa muoto oli vapaampi ja vaikeaa yhdistää selkeästi tiettyyn puheen kohtaan.

Lyhennetty puhe, joka sisältää sitaattien kannalta oleellimmat pääkohdat ja selventää lainausten kontekstia:

heute hier zu stehen und als deutsche Bundeskanzlerin zu Ihnen zu sprechen, fällt mir alles andere als leicht. Ich empfinde tiefe Scham angesichts der barbarischen Verbrechen, die hier von Deutschen verübt wurden - Verbrechen, die die Grenzen alles Fassbaren überschreiten.

Allein im Lagerkomplex Auschwitz wurden mindestens 1,1 Millionen Menschen, die meisten von ihnen Juden, planvoll und mit kalter Systematik ermordet. Jeder dieser Menschen hatte einen Namen, eine unveräußerliche Würde, eine Herkunft, eine Geschichte.

Auschwitz war ein deutsches, von Deutschen betriebenes Vernichtungslager. Es ist mir wichtig, diese Tatsache zu betonen. Es ist wichtig, die Täter deutlich zu benennen. Das sind wir Deutschen den Opfern schuldig und uns selbst.

An die Verbrechen zu erinnern, die Täter zu nennen und den Opfern ein würdiges Gedenken zu bewahren - das ist eine Verantwortung, die nicht endet. Sie ist nicht verhandelbar; und sie gehört untrennbar zu unserem Land. Uns dieser Verantwortung bewusst zu sein, ist fester Teil unserer nationalen Identität, unseres Selbstverständnisses als aufgeklärte und freiheitliche Gesellschaft, als Demokratie und Rechtsstaat.

-- Die unantastbare Würde des Menschen, Freiheit, Demokratie und Rechtsstaatlichkeit - so kostbar diese Werte auch sind, so verletzlich sind sie auch. Deshalb müssen wir diese grundlegenden Werte immer wieder aufs Neue festigen und verbessern, schützen und verteidigen - im täglichen Zusammenleben ebenso wie im staatlichen Wirken und politischen Diskurs.

In diesen Tagen ist es nötig, das deutlich zu sagen. Denn wir erleben einen besorgniserregenden Rassismus, eine zunehmende Intoleranz, eine Welle von Hassdelikten. --Besonders richten wir unser Augenmerk auf den Antisemitismus, der jüdisches Leben -- bedroht.

Umso klarer und deutlicher müssen wir bekunden: Wir dulden keinen Antisemitismus.

An vielen Orten hatten die Täter versucht, ihre Spuren zu verwischen --

tänään täällä seisominen ja Saksan liittokanslerina teille puhuminen tuntuu minusta kaikkea muuta kuin helpolta. Tunnen syvää häpeää barbaaristen rikosten takia, jotka täällä tehtiin saksalaisten toimesta - rikosten, jotka ylittävät kaiken ymmärrettävän rajat.

Yksinään Auschwitzin leirikompleksissa murhattiin vähintään 1,1 miljoonaa ihmistä, joista suurin osa juutalaisia, järjestelmällisesti ja kylmän systemaattisesti. Jokaisella näistä ihmisistä oli nimi, luovuttamaton ihmisarvo, tausta, tarina.

Auschwitz oli saksalainen, saksalaisten toimesta toimiva tuhoamisleiri. Minulle on tärkeää painottaa tätä tosiasiaa. On tärkeää tunnistaa tekijät selvästi. Sen me saksalaiset olemme velkaa uhreille ja itsellemme.

Rikosten muistaminen, syyllisten nimeäminen ja uhrien muiston arvokas kunnioittaminen – se on vastuu, joka ei lopu. Se ei ole neuvoteltavissa; ja se kuuluu erottamatta maahamme. Meille tämän vastuun tiedostaminen on muuttumaton osa kansallista identiteettiämme ja itseymmärrystämme valistuneena ja vapaana yhteiskuntana, demokratiana ja oikeusvaltiona.

-- Loukkaamaton ihmisarvo, vapaus, demokratia ja laillisuusperiaate - niin kallisarvoisia kuin nämä arvot ovatkin, ovat ne myös haavoittuvia. Siksi meidän täytyy jatkuvasti vahvistaa ja parannettava, suojeltava ja puolustettava näitä perusarvoja - jokapäiväisessä yhteisössä kuin myös valtiollisissa toimissa ja poliittisissa diskursseissa.

Nykyään on välttämätöntä sanoa se selvästi. Koska koemme huolestuttavaa rasismia, kasvavaa suvaitsemattomuutta ja viharikosten aaltoa. -- Eryisesti kohdistamme tarkkaavaisuutemme antisemitismiin, joka uhkaa juutalaista elämää --

Vieläkin selvemmin ja yksiselitteisemmin meidän on osoitettava: Me emme suvaitse antisemitismia.

Monissa paikoissa tekijät yrittivät peittää jälkensä --

Hier in Auschwitz hingegen haben es die SS und ihre Schergen nicht geschafft, ihre Spuren zu verwischen. Dieser Ort legt Zeugnis ab. Und dieses Zeugnis gilt es zu erhalten.

Doch nichts kann die Menschen, die hier ermordet wurden, zurückbringen. Nichts kann diese präzedenzlosen Verbrechen ungeschehen machen. **Diese Verbrechen sind und bleiben Teil der deutschen Geschichte. Diese Geschichte muss erzählt werden, immer und immer wieder, damit wir aufmerksam bleiben, damit sich solche Verbrechen auch nicht in Ansätzen wiederholen können, damit wir gegen Rassismus und Antisemitismus in all ihren widerwärtigen Erscheinungen entschlossen vorgehen.** Diese Geschichte muss erzählt werden, damit wir heute und morgen die Würde eines jeden Menschen bewahren - und damit wir den Opfern ein ehrendes Andenken bewahren.

(Bundeskanzlerin 2020)

Täällä Auschwitzissa sitä vastoin SS ja heidän aseenkantajansa eivät onnistuneet peittämään jälkiään. Tämä paikka todistaa. Ja tämä todistus on säilytettävä.

Mutta mikään ei voi palauttaa ihmisiä, jotka täällä murhattiin. Mikään ei voi tehdä näitä ennennäkemättömiä rikoksia tekemättömiksi. **Nämä rikokset ovat ja tulevat olemaan osa saksalaista historiaa. Tämä historia on kerrottava uudelleen ja uudelleen, jotta voimme pysyä valppaina, jotta tällaiset rikokset eivät myöskään voi alkuunkaan toistua, jotta toimisimme päättäväisesti vastaan rasismia ja antisemitismia niiden kaikissa vastenmielisissä ilmentymissään.** Tämä historia on kerrottava, jotta voimme tänään ja huomenna pitää yllä jokaisen ihmisen arvoa – ja jotta säilyttäisimme uhrien muiston kunnioittaen.

Seuraavissa taulukoissa vertailen pätikiä liittokanslerin virallisella sivuilla julkaistusta puheesta, omia käännöksiäni ja suomalaisten medioiden lainauksia puheesta.

puheen kohta	<p><i>An die Verbrechen zu erinnern, die Täter zu nennen und den Opfern ein würdiges Gedenken zu bewahren - das ist eine Verantwortung, die nicht endet. Sie ist nicht verhandelbar; und sie gehört untrennbar zu unserem Land. Uns dieser Verantwortung bewusst zu sein, ist fester Teil unserer nationalen Identität, unseres Selbstverständnisses als aufgeklärte und freiheitliche Gesellschaft, als Demokratie und Rechtsstaat.</i></p>			
tarkka käännös	<p><i>Rikosten muistaminen, syyllisten nimeäminen ja uhrien muiston arvokas kunnioittaminen – se on vastuu, joka ei lopu. Se ei ole neuvoteltavissa; ja se kuuluu erottamatta maahamme. Meille tästä vastuusta tietoisena oleminen on muuttumaton osa kansallista identiteettiämme ja itseymmärrystämme valistuneena ja vapaana yhteiskuntana, demokratiana ja oikeusvaltiona.</i></p>			
suorat lainaukset	<p>SL1</p> <p>– Näiden rikosten muistaminen on vastuu, joka ei koskaan lopu. Se on erottamaton osa maatamme. On osa kansallista identiteettiämme olla tietoinen tästä vastuusta, Merkel sanoi vierailun aikana.</p> <p>Yle 6.12.2019</p>	<p>SL2</p> <p>Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: ”Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta” (uutisotsikko)</p> <p>HS 6.12.2019</p>	<p>SL3</p> <p>”Vastuu rikosten muistamisesta ei pääty koskaan. Se on erottamaton osa maatamme”, Merkel sanoi uutistoimisto AFP:n mukaan.</p> <p>HS 6.12.2019</p>	<p>SL4</p> <p>”Tämän vastuun tiedostaminen on osa kansallista identiteettiämme ja sen ymmärtämistä, että olemme valistunut ja vapaa yhteiskunta, oikeusvaltioperiaatetta noudattava demokratia.”</p> <p>HS 6.12.2019</p>
epäsuorat lainaukset	<p>EL1</p> <p>Merkel sanoo, että Saksan vastuuta ei saa</p>		<p>EL2</p> <p>Merkelin mukaan Saksalla on</p>	

	<p>unohtaa, eikä uhrien nimiä tai heidän menetettyjä elämiään. Natsi-Saksan raa'at rikokset aiheuttavat hänelle syvää häpeää.</p> <p>Yle 5.1.2020</p>	<p>kannettavanaan vastuu siitä, että natsien teot muistetaan.</p> <p>HS 6.12.2019</p>
--	---	---

Epäsuorat lainaukset on muodostettu useammista puheen kohdista ja niissä on otettu enemmän vapauksia, joten niiden yhdistäminen tiettyyn puheen kohtaan on haastavampaa. Jos tietty teema, kuten *uhrit* tai *antisemitismi* mainittiin useammassa puheen kohdassa, eikä sitaatti selkeästi viitannut tiettyyn kohtaan, valitsin puheesta esimerkiksi yhden kohdan, jossa teema mainitaan.

puheen kohta	<p>Ich empfinde tiefe Scham angesichts der barbarischen Verbrechen, die hier von Deutschen verübt wurden - Verbrechen, die die Grenzen alles Fassbaren überschreiten.</p>	<p>Diese Verbrechen sind und bleiben Teil der deutschen Geschichte. Diese Geschichte muss erzählt werden, immer und immer wieder, damit wir aufmerksam bleiben, damit sich solche Verbrechen auch nicht in Ansätzen wiederholen können, damit wir gegen Rassismus und Antisemitismus in all ihren widerwärtigen Erscheinungen entschlossen vorgehen.</p>	<p>Jeder dieser Menschen hatte einen Namen, eine unveräußerliche Würde, eine Herkunft, eine Geschichte. Wir alle tragen Verantwortung. Und zu dieser Verantwortung gehört auch das Gedenken. Wir dürfen niemals vergessen.</p>
tarkka käännös	<p>Minä tunnen syvää häpeää barbaaristen rikosten takia, jotka täällä tehtiin saksalaisten toimesta –</p>	<p>Nämä rikokset ovat ja pysyvät osana saksalaista historiaa. Tämän historian täytyy</p>	<p>Jokaisella näistä ihmisistä oli nimi, ihmisarvo, tausta, tarina.</p>

	rikoksista, jotka ylittävät kaiken ymmärrettävän rajat.	tulla kerrotuiksi, aina ja aina uudelleen, jotta me pysymme tarkkaavaisina, jotta tällaiset rikokset eivät myöskään voi alkuunkaan toistua, jotta toimisimme päättäväisesti vastaan rasismia ja antisemitismia niiden kaikissa vastenmielisissä ilmentymissään.	Me kaikki kannamme vastuuta. Ja tähän vastuuseen kuuluu myös muistaminen. Emme saa koskaan unohtaa.
suorat lainaukset	SL5 <i>"Keskitysleirien tarinan kertominen on antisemitismiin vastustamista", liittokansleri huomautti.</i> <i>HS 6.12.2019</i>		
epäsuorat lainaukset	EL3 <i>Merkel sanoi tuntevansa häpeää ja vakuutti Saksan hallituksen taistelevan antisemitismia ja kaikenlaista vihaa vastaan.</i> <i>Yle 6.12.2019</i>		
	EL1 <i>Merkel sanoo, että Saksan vastuuta ei saa unohtaa, eikä uhrien nimiä tai heidän menetettyjä elämiään. Natsi-Saksan raat rikokset aiheuttavat hänelle syvää häpeää.</i> <i>Yle 5.1.2020</i>		

Viimeisenä tarkastelen epäsuoraa lainausta tai oikeastaan referointia Merkelin toiminnasta. Viitaan siihen lyhenteellä R1 (referointi 1). Varsinainen sitaatti on jokseenkin yhdistettävissä puheen kohtaan, jonka esitin ensimmäisessä taulukossa. Sille puheesta ei löytynyt vastaavaa kohtaa. Aiemmin käsittelin saman uutisen otsikkoa: "Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa:

”Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta”. Uutisessa puhutaan siitä, miten Saksan äärioikeistolta on kuultu kommentteja, joiden mukaan Saksa voisi vähentää historiansa anteeksipyytelyä. Merkelin ”terveisillä” tarkoitetaan mahdollisesti sitä, että puhe olisi vastaus näihin kommentteihin, mikä luultavasti ainakin osittain pitää paikkansa. Äärioikeistoa Merkel ei mainitse tai osoita kommentteja suoraan heille.

R1 *Saksan liittokansleri Angela Merkel lähetti terveisiä Saksan äärioikeistolle vieraillessaan perjantaina Auschwitzin keskitysleirillä.*

HS 6.12. 2019

3.2 Sitaattien arviointi nelikomponenttimallilla

Luokittelin seuraavaksi jokaisen sitaatin Colinan mallin mukaisesti. Keskityin pohtimaan erityisesti niitä komponentteja, jotka ovat tutkielman aiheen kannalta oleellisia ja liittyvät sisältöön, sävyihin ja kontekstiin.

	kieliasu a-e	tarkoituksenmukaisuus a-d	merkitys a-d	erikoissisältö ja terminologia a-c
SL1 – <i>Näiden rikosten muistaminen on vastuu, joka ei koskaan lopu. Se on erottamaton osa maattamme. On osa kansallista identiteettiämme olla tietoinen tästä vastuusta, Merkel sanoi vierailun aikana.</i>	e	d	c	c
SL2 <i>Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: ”Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta”</i>	e	c	b	c
SL3 <i>”Vastuu rikosten</i>	e	d	c	c

<i>muistamisesta ei pääty koskaan. Se on erottamaton osa maatumme”, Merkel sanoi uutistoimisto AFP:n mukaan.</i>				
SL4 <i>”Tämän vastuun tiedostaminen on osa kansallista identiteettiämme ja sen ymmärtämistä, että olemme valistunut ja vapaa yhteiskunta, oikeusvaltioperiaatetta noudattava demokratia.”</i>	e	d	c	c
SL5 <i>”Keskitysleirien tarinan kertominen on antisemitismin vastustamista”, liittokansleri huomautti.</i>	e	c	a	c
EL1 <i>Merkel sanoo, että Saksan vastuuta ei saa unohtaa, eikä uhrien nimiä tai heidän menetettyjä elämiään. Natsi-Saksan raat rikokset aiheuttavat hänelle syvää häpeää.</i>	e	c	c	c
EL 2 <i>Merkelin mukaan Saksalla on kannettavanaan vastuu siitä, että natsien teot muistetaan.</i>	e	c	c	c
EL3 <i>Merkel sanoi tuntevansa häpeää ja</i>	e	c	b	c

vakuutti Saksan hallituksen taistelevan antisemitismii ja kaikenlaista vihaa vastaan.				
R1 Saksan liittokansleri Angela Merkel lähetti terveisiä Saksan äärioikeistolle vieraillessaan perjantaina Auschwitzin keskitysleirillä.	e	b	a	c

Kieliasu

Colinan nelikomponenttimallissa ensimmäinen tarkasteltava elementti on kieliasu.

Arviointiasteikon toisessa ääripäässä on vaikealukuisuus sekä kieli- ja kirjoitusvirheet, toisessa luonteva, tarkoituksensa täyttävä teksti. Sijoitin kaikki lainaukset e-kategoriaan, sillä ne olivat mielestäni kielellisesti hyviä.

Luvussa 2.3 tutustuttiin Karen Stettingin käsitteeseen *transediting*, jonka tarkoituksena oli korostaa sitä, ettei käännöstyö ole vain sanojen korvaamista niiden vastineilla. Toimittajat muokkaavat myös äidinkielellään olevaa tekstiä, mutta kääntämisessä myös tekstin koheesiota, kielioppia ja tyyliä parannellaan. (Schäffner 2012, 867.)

Saksaa opiskelleena tiedän, että lauserakenteet voivat välillä olla haastavia kääntää suomeen. Välillä sanajärjestys on käänteinen, ja verbi tulee lauseen loppuun, mikä ei suomen kielessä kuulosta luontevalta.

Esimerkiksi:

Wir rufen einander an, wenn wir etwas zu sprechen *haben*.

Soitamme toisillemme, kun meillä *on* jotain puhuttavaa.

Lainaukset olivat mielestäni helppolukuisia. En havainnut yhdessäkään lainauksessa saksan kielen rakenteita, jotka eivät sopisi suomen kieleen. Näin ollen uskon, että toimittajat ovat tehneet ratkaisuja parannellakseen kielen tyyliä ja kielioppia, kuten Stetting esittää. Ainakin tekstin ulkoasun kannalta käänöstyö on ollut onnistunutta.

Esimerkkejä kielellisistä valinnoista, joita käännöksissä on tehty:

<p>Puheen osa ja tarkka käännös:</p> <p><i>Uns dieser Verantwortung bewusst zu sein, ist fester Teil unserer nationalen Identität --</i></p> <p><i>Meille tästä vastuusta tietoisena oleminen on muuttumaton osa kansallista identiteettiämme</i></p> <p>--</p>	<p>sitaatit:</p> <p>SL1 ”On osa kansallista identiteettiämme olla tietoinen tästä vastuusta”, Merkel sanoi vierailun aikana.</p> <p>SL4 ”Tämän vastuun tiedostaminen on osa kansallista identiteettiämme --”</p>
---	--

Suorassa lainauksessa 1 sanajärjestys on käännetty. Lause on muuten hyvin vastaavanlainen kuin saksankielinen vertailupari. Suorassa lainauksessa 4 sanajärjestys on säilytetty. Jotta lause kuulostaa luontevalta, on käytetty suomen kielen verbiä *tiedostaa* ilmaisun ’olla tietoinen’ sijaan. Jälkimmäinen ei kuulostaisi luontevalta virkkeen alussa.

Tarkoituksenmukaisuus

Toisena nelikomponenttimallissa tarkastellaan tekstin funktionaalisuutta ja tekstuaalista soveltuvuutta eli sen tarkoituksenmukaisuutta. Toisessa ääripäässä käännös ei huomioi tarkoitusta ja yleisöä, toisessa se täyttää tehtävänsä (esimerkiksi tiedonvälitys) ja on tyyliltään sopiva yleisölle. Sijoitin kolme lainausta d-kategoriaan, viisi c-kategoriaan ja yhden b-kategoriaan.

Tarkoituksenmukaisen ja tyyliltään sopivan uutissitaatin tulisi olla ainakin tarkka ja informatiivinen. Toimittajien eettisiin sääntöihin kuuluu totuudenmukainen tiedonvälitys (Journalistin ohjeet 2013, kohta 8.) Lukijan on voitava erottaa mielipide faktasta (Journalistin ohjeet 2013, kohta 11.)

Huomasin joitakin tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa sitaattien tarkoituksenmukaisuuteen. Ensinnäkin sitaatteihin liittyvien johtolauseiden tulisi olla melko neutraaleja, jotta mukaan ei huomaamatta tulisi tulkinnanvaraisia mielipiteitä. Toisekseen puhe oli Helsingin Sanomien (Pikkarainen; Hakkarainen 6.12.2019) uutisessa kehystetty äärioikeiston ojentamiseksi, vaikka puheessa ei suoraan mainittu äärioikeistoa.

Natsi-sanan lisäämistä käsittelen enemmän merkitys-komponentin alla.

Tarkoituksenmukaisuuden kannalta näen sen kaksijakoisena asiana. Toisaalta sana korostaa

toimittajien tekemää kehystystä, ja saattaa muuttaa mielikuvaa puheesta. Toisaalta sanan voi nähdä tarkoituksenmukaisena lisäyksenä, joka tarkentaa lukijalle, mistä rikoksista Merkel puhuu. Lisäyksen sijaan voisi toki tuoda puheen kontekstin muuten esille, joten en pidä lisäystä välttämättömänä.

SL2 *Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: ”Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta”*

SL5 *”Keskitysleirien tarinan kertominen on antisemitismin vastustamista”, liittokansleri huomautti.*

EL1 *Merkel sanoo, että Saksan vastuuta ei saa unohtaa, eikä uhrien nimiä tai heidän menetettyjä elämiään. Natsi-Saksan raa’at rikokset aiheuttavat hänelle syvää häpeää.*

EL 2 *Merkelin mukaan Saksalla on kannettavanaan vastuu siitä, että natsien teot muistetaan.*

EL3 *Merkel sanoi tuntevansa häpeää ja vakuutti Saksan hallituksen taistelevan antisemitismiä ja kaikenlaista vihaa vastaan.*

Referoinnin (R1) voi nähdä yrityksenä auttaa lukijaa ymmärtämään puheen syitä. Toimittajan työhön kuuluu aiheen *kehystäminen* eli erilaisten valintojen ja muokkausten prosessi (Seppänen ja Väliverronen, 97.) Näkökulman valitseminen ja rajaaminen on yksi osa prosessia. Tässä tapauksessa äärioikeiston puheiden esiin nostaminen selittää liittokanslerin motiivia pitää tällainen puhe ja vierailta keskitysleirillä ensimmäistä kertaa liittokanslerikauden aikana. Koska referoinnille ei löydy selkeää vastinetta puheesta, ei se kuitenkaan ole täysin tarkoituksenmukainen. Koska kyseessä ei ole suora lainaus, jää paljon tulkinnan varaan, mitä ”terveisillä” tarkoitetaan. Merkel ei kuitenkaan osoittanut puhettaan äärioikeistolle, vaan korosti yhteistä vastuuta, joka Saksalle kuuluu.

R1 *Saksan liittokansleri Angela Merkel lähetti terveisiä Saksan äärioikeistolle vieraillessaan perjantaina Auschwitzin keskitysleirillä.*

Helsingin Sanomien uutisesta saattaa saada kuvan, että Merkelin puhe keskitysleirillä olisi ollut suora vastaus äärioikeiston puheisiin, ja että se olisi osoitettu äärioikeistolle.

Saksan liittokansleri Angela Merkel lähetti terveisiä Saksan äärioikeistolle vieraillessaan perjantaina Auschwitzin keskitysleirillä. Vierailu oli ensimmäinen Merkelin 14 vuotta kestäneen liittokanslerikautensa aikana.

Saksan äärioikeistosta ainakin osa haluaisi vähentää natsihallinnon rikosten muistelemista.

”Vastuu rikosten muistamisesta ei pääty koskaan. Se on erottamaton osa maattamme”, Merkel sanoi uutistoimisto AFP:n mukaan.

Etenkin itäisessä Saksassa suosittu kansalliskonservatiivisen, osin äärioikeistolaisen AfD-puolueen jäsenistöstä on uutistoimiston mukaan kuulunut ääniä, joiden mielestä Saksan olisi jo aika vähentää historiansa anteeksipyytelyä. Natsiajan muistelun sijaan Saksan olisi syytä juhliä ylpeästi Saksan historian kunniakkaampia aikakausia.

Merkelin mukaan Saksalla on kannettavanaan vastuu siitä, että natsien teot muistetaan.

(HS, Pikkarainen; Hakkarainen 6.12.2019)

Merkitys

Kolmantena elementtinä tarkastellaan käännöksen merkityksen ja sisällön säilymistä. A-kohdassa merkitys on muuttunut paljon alkuperäisestä ja sisällössä on virheitä sekä merkittäviä asioita on jätetty pois tai lisätty. Myös tässä komponentissa otan huomioon kontekstin vaikutuksen merkityksessä.

Merkityskomponentissa viisi lainausta luokittelin c-luokkaan, johon perusteina oli Colinan mallin mukaan pieni vaihtelu merkityksissä ja vähäpätöiset lisäykset tai pois jätetyt asiat.

– Näiden rikosten muistaminen on vastuu, joka ei koskaan¹ loppu. Se on erottamaton osa² maattamme. On osa kansallista identiteettiämme olla tietoinen tästä vastuusta, Merkel sanoi vierailun aikana.

”Vastuu rikosten muistamisesta ei pääty koskaan¹. Se on erottamaton osa² maattamme”, Merkel sanoi uutistoimisto AFP:n mukaan.

”Tämän vastuun tiedostaminen on osa kansallista identiteettiämme ja sen ymmärtämistä, että olemme valistunut ja vapaa yhteiskunta, oikeusvaltioperiaatetta noudattava demokratia³.”

Merkelin mukaan Saksalla on kannettavanaan vastuu siitä, että natsien⁴ teot muistetaan.

Merkel sanoo, että Saksan vastuuta ei saa unohtaa, eikä uhrien nimiä tai heidän menetettyjä elämää⁵. Natsi-Saksan⁴ raa’at rikokset aiheuttavat hänelle syvää häpeää.

¹lisäys: koskaan

tarkka käännös: *Rikosten muistaminen, syyllisten nimeäminen ja uhrien muiston arvokas kunnioittaminen – se on vastuu, joka ei lopu.*

²pieni vaihtelu: erottamaton osa / kuuluu erottamatta

tarkka käännös: *Se ei ole neuvoteltavissa; ja se kuuluu erottamatta maahamme.*

³pieni vaihtelu: sen ymmärtämistä, että olemme valistunut... / itseymmärrystämme valistuneena...; oikeusvaltioperiaatetta noudattava demokratia / demokratiana ja oikeusvaltiona

tarkka käännös: *Meille tämän vastuun tiedostaminen on muuttumaton osa kansallista identiteettiämme ja itseymmärrystämme valistuneena ja vapaana yhteiskuntana, demokratiana ja oikeusvaltiona.*

⁴lisäys: natsi

tarkat käännökset:

Minä tunnen syvää häpeää barbaaristen rikosten takia, jotka täällä tehtiin saksalaisten toimesta—

Rikosten muistaminen, syyllisten nimeäminen ja uhrien muiston arvokas kunnioittaminen – se on vastuu, joka ei lopu.

⁵pieni vaihtelu merkityksessä ja kontekstissa

tarkka käännös: *Jokaisella näistä ihmisistä oli nimi, ihmisarvo, tausta, tarina.*

Kaksi lainausta laitoin b-luokkaan, johon kuuluuissa lainauksissa jotkin merkitykset ovat muuttuneet käännöksessä ja/tai jotain merkittävää on jätetty pois tai lisätty.

Angela Merkel ojensi äärioikeistoa¹ Auschwitzissa: ”Natsien¹ rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta” (uutisotsikko)

Merkel sanoi tuntevansa häpeää ja vakuutti Saksan hallituksen taistelevan² antisemitismiiä ja kaikenlaista vihaa vastaan.

¹ konteksti: ojensi äärioikeistoa, lisäys: natsi

Kääntäjä oli varmaankin oikeassa huomioidessaan äärioikeiston kommenttien ja Merkelin puheen yhteyden. Merkelin ”terveiset” olisi kuitenkin syytä muotoilla niin, että lukija ymmärtää, ettei kyse ole kirjaimellisesti tuolle taholle osoitetuista terveisistä.

tarkka käänös: Rikosten muistaminen, syyllisten nimeäminen ja uhrien muiston arvokas kunnioittaminen – se on vastuu, joka ei lopu.

² konteksti/merkitys: vakuutti Saksan hallituksen taistelevan / meidän täytyy toimia antisemitismia vastaan

Merkel puhuu kappaleissa monista arvoista, muun muassa ihmisarvosta, joita valtion on vaalittava. Mielestäni epäsuorassa lainauksessa antisemitismin vastustaminen on hieman eri kontekstissa, koska liittokansleri korostaa yhteistä vastuuta ja perusarvojen puolustamista kaikessa toiminnassa.

Die unantastbare Würde des Menschen, Freiheit, Demokratie und Rechtsstaatlichkeit - so kostbar diese Werte auch sind, so verletzlich sind sie auch. Deshalb müssen wir diese grundlegenden Werte immer wieder aufs Neue festigen und verbessern, schützen und verteidigen - im täglichen Zusammenleben ebenso wie im staatlichen Wirken und politischen Diskurs.

Loukkaamaton ihmisarvo, vapaus, demokratia ja laillisuusperiaate - niin kallisarvoisia kuin nämä arvot ovatkin, ovat ne myös haavoittuvia. Siksi meidän täytyy jatkuvasti vahvistaa ja parannettava, suojeltava ja puolustettava näitä perusarvoja - jokapäiväisessä yhteisössä kuin myös valtiollisissa toimissa ja poliittisessa diskurssissa.

-- Denn wir erleben einen besorgniserregenden Rassismus, eine zunehmende Intoleranz, eine Welle von Hassdelikten. -- Besonders richten wir unser Augenmerk auf den Antisemitismus, der jüdisches Leben -- Umso klarer und deutlicher müssen wir bekunden: Wir dulden keinen Antisemitismus.

-- Koska koemme huolestuttavaa rasismia, kasvavaa suvaitsemattomuutta ja viharikosten aaltoa. -- Eryteisesti kohdistamme tarkkaavaisuutemme antisemitismiin, joka uhkaa juutalaista elämää -- Vieläkin selvemmin ja yksiselitteisemmin meidän on osoitettava: Me emme suvaitse antisemitismia.

Kaksi lainausta laitoin a-luokkaan. Ehtona oli: ”Käännöksen merkitys poikkeaa paljon alkuperäisestä ja siinä on sisällöllisiä virheitä. Merkittäviä sisältöjä on jätetty käänöksessä pois tai lisätty. Kääntäjän riittämätön ymmärrys käännettävästä tekstistä näkyy käänöksessä.”

”Keskitysleirien tarinan kertominen on antisemitismin vastustamista¹”, liittokansleri huomautti.

Saksan liittokansleri Angela Merkel lähetti terveisiä Saksan äärioikeistolle² vieraillessaan perjantaina Auschwitzin keskitysleirillä.

¹merkitykset muuttuneet: keskitysleirien tarina / saksalainen historia, sitaatin rakenne

Saksan sana *Geschichte* tarkoittaa sekä ’historiaa’ että ’tarinaa’. Kontekstista päätellen tässä tapauksessa historia olisi oikeampi käänös, koska sanalla viitataan edelliseen lauseeseen. Kyse ei tällöin olisi ’keskitysleirien tarinasta’ vaan ’saksalaisesta historiasta’. Puheessa sanotaan:

”Diese Verbrechen sind und bleiben Teil der deutschen Geschichte. Diese Geschichte muss erzählt werden immer und immer wieder, damit wir aufmerksam bleiben, damit sich solche Verbrechen auch nicht in Ansätzen wiederholen können, damit wir gegen Rassismus und Antisemitismus in all ihren widerwärtigen Erscheinungen entschlossen vorgehen.”

Nämä rikokset ovat ja pysyvät osana saksalaista historiaa. Tämän historian täytyy tulla kerrotuksi, aina ja aina uudelleen, jotta me pysymme tarkkaavaisina, jotta tällaiset rikokset eivät myöskään voi toistua, jotta toimisimme päättäväisesti vastaan rasismia ja antisemitismiä niiden kaikissa vastenmielisissä hahmoissaan.

Suoraksi sitaatiksi myös sisältö on myös muuttunut. Sitaattia on tiivistetty ja yksinkertaistettu, eikä se enää ole helposti tunnistettavissa.

²referointi, jolle ei löydy vastinetta puheesta

Erikoissisältö

Kuten kieliasussa, ei myöskään sitaattien erikoissisällössä tai termeissä ollut mielestäni virheitä. Luokittelin ne kaikki c-luokkaan: Termejä käytetään tarkasti ja asianmukaisesti.

4. Tulosten yhteenveto ja pohdintaa

Tutkimuksessa tarkastelin *kieltenvälistä siteerausta (translingual quoting)* Angela Merkelin saksankielisen puheen ja Ylen ja Helsingin Sanomien uutisten välillä. Haapanen ja Perrin (2019, 15) kuvaavat käsitteellä uutistyyliin liittyvää prosessia, jossa puhunnoksia lainataan ja samalla käännetään lähteistä.

Käytin analyysissä Colinan (2009, 128-130) kehittämää nelikomponenttimallia, jolla arvioidaan käännöksen laatua. Pohdin mallin avulla, miten lehdet ovat onnistuneet säilyttämään lainauksissaan sisällön, sävyt ja kontekstin. Colinan mallissa käännöksiä arvioidaan neljän komponentin avulla: kieli, tarkoituksenmukaisuus, merkitys ja erikoissisältö. Keskityin erityisesti tarkoituksenmukaisuuden ja merkityksen komponentteihin, koska ne sisälsivät mielestäni parhaiten tutkimani asiat.

Ennen analyysin tekemistä näin Colinan mallin puutteena sen, ettei kontekstin säilymistä ollut eritelty omaksi komponentiksi. Huomasin sen kuitenkin liittyvän läheisesti tarkoituksenmukaisuus- ja merkitys-komponenttien kriteereihin. Mielestäni konteksti olisi hyvä lisätä malliin vähintäänkin merkitys-komponentin arviointikriteereihin.

Lainauksen sisällössä, sävyssä ja kontekstissa löytyi jonkin verran vaihtelua. Useimmissa lainauksissa kyse oli pienistä lisäyksistä tai merkityksen vaihtelusta. Suorat lainaukset oli pääsääntöisesti helppo yhdistää tiettyyn puheen kohtaan, ja ne vastasivat lähtötekstiä sisällöltään hyvin. Osa epäsuorista lainauksista oli tiivistetty useampi asia eri kohdista puhetta. Jotkin lainaukset olivat niin vapaamuotoisia, että ne oli vaikea varmasti yhdistää tiettyyn kohtaan. Myös yksi suora lainaus oli vaikeasti yhdistettävissä puheen kohtaan.

Ilmiö näkyy esimerkiksi Niina Havumetsän (2019, 11) tutkimuksessa, jossa hän tarkastelee Putinin puheesta suomeksi käännettyjä lainauksia. Esimerkissä suomalainen kirjeenvaihtaja on yhdistänyt yhdeksi lainaukseksi kaksi Putinin puheesta otettua pätkää joiden välissä on yli 1800 sanaa.

Sisällön säilymistä tarkastelin Colinan (2009 128-130) mallin merkitys-komponentin kriteerein. Lainauksissa ei esiintynyt juurikaan suoranaisia käännösvirheitä, jotka olisivat aiheuttaneet merkittäviä väärinymmärryksiä. *Geschichte*-sana oli käännetty 'tarinaksi', vaikka se asiayhteydessään viittasi mielestäni selkeästi käännökseen 'historia'. Tämä sai pohtimaan, oliko lainaus löydetty erillään kontekstistaan.

Sävyt ja konteksti

Tutkimuksessa havaitsin, että *lisääminen* (Haapanen ja Perrin 2019, 20) voi toisessa tilanteessa olla vähäpätöisempi, toisessa merkittävämpi muutos. Parhaimmillaan se voi epäsuorassa lainauksessa tarkentaa kontekstia laittamatta sanoja toisen suuhun. Suorassa sitaatissa samalla lisäyksellä voi olla merkittävämpiä vaikutuksia kontekstiin.

Muutamaan lainaukseen oli lisätty sana *natsi*. Pohdin, onko kyseessä vähäpätöinen vai merkittävä lisäys. Toisaalta Merkelin puhuessa rikoksista tai saksalaisten rikoksista, hän tarkoittaa kansallissosialistien rikoksia. Mielestäni natsi-sanana lisääminen kuitenkin antaa hieman erilaisen kuvan puheen sisällöstä. Oma tulkintani puheesta on, että Merkel korostaa yhteistä vastuuta. Päädyin luokittelemaan vähäpätöisiin lisäyksiin epäsuorat lainaukset, joissa natsi-sana esiintyy.

EL1 Merkel sanoo, että Saksan vastuuta ei saa unohtaa, eikä uhrien nimiä tai heidän menetettyjä elämiään. Natsi-Saksan raa'at rikokset aiheuttavat hänelle syvää häpeää.

EL2 Merkelin mukaan Saksalla on kannettavanaan vastuu siitä, että natsien teot muistetaan.

Suorassa lainauksessa näin saman lisäyksen merkittävämpänä. Havaitsin myös, että sitaatin johtolauseella on merkittävä rooli kontekstin säilymisessä. Johtolause korostaa lisäyksen merkittävyyttä, sillä äärioikeiston ojentaminen linkittyy natsi-sanaan. Huomionarvoista on mielestäni sekin, että lainaus on uutisotsikko. Lukija ei siis välttämättä avaa uutista, vaan näkee vain tiivistyksen puheen ytimestä. Mielestäni tässä tapauksessa johtolause muuttaa puheen kontekstia ja sävyä.

SL2 Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: "Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta"

Myös toimittajan tekemä kehystäminen vaikuttaa lainauksen sävyyn ja kontekstiin. Helsingin Sanomien (Pikkarainen, 2019) uutisessa Merkelin puheen sisältö esitettiin vahvasti vastauksena oikeistopopulistipuolueen äärioikeistolaisille lausunnoille. Ilman laajempaa ymmärrystä tai puheen tutkimista lukija voisi saada kuvan, että Merkel olisi suoraan puhutellut äärioikeistolaisia puheessaan.

Toisaalta liittokansleri käsittelee puheessaan muun muassa vihapuhetta, rasismia ja antisemitismia sekä näiden vastustamista, joilla hän luultavasti viittaa myös kyseisen puolueen kannanottoihin. Hän myös korostaa moneen kertaan historian muistamisen tärkeyttä. Helsingin Sanomien uutisen mukaan Vaihtoehto Saksalle -puolueen jotkin jäsenet ovat ehdottaneet, että Saksa voisi jo lakata anteeksipyytelemästä historiaansa.

Ingon mukaan lisäksi voidaan joutua tekemään pragmaattisin perustein. Silloin pohditaan, täyttääkö teksti tavoitteensa uudelle vastaanottajajoukolle, ja onko sitä riittävästi sopeutettu. Kulttuuri-, tieto-, aika- tai sivistysympäristön erilaisuus voi johtaa siihen, ettei lähtötekstin informaatio riitä uuteen ympäristöön. (Ingo, 1990, 296.) Voidaan pohtia, onko suomalaisella yleisöllä tarpeeksi tietoa Saksan historiasta sekä sen yhteydestä nykypäivän puolueisiin.

Jatkotutkimus

Tässä tutkimuksessa perehdyin hyvin yksityiskohtaisesti muutamiin sitaatteihin, jotka ilmentävät kieltenvälisen siteerauksen prosessia toimituksissa. Erityisen kiinnostavana pidin siteerauksessa tapahtuvia lisäyksiä ja poisjättöjä sekä sanojen monitulkintaisuutta. Viimeinen aiheutti myös itselleni päänvaivaa, kun koetin kääntää Merkelin puhetta mahdollisimman sanatarkasti. Yksi kielen perustavimpia ominaisuuksia onkin sen avoimuus, ja jokainen tulkitsee tekstiä ja puhetta omalla tavallaan (Paloposki 2015, 293).

Olisi kiinnostavaa perehtyä syvemmin toimittajien käänösprosesseihin ja heidän tekemiinsä muokkauksiin kuten juuri lisäyksiin. Jatkotutkimusaiheena minua kiinnostavat myös sitaattien yhteydessä käytetyt johtolauseet, jotka kertovat, kuka sanoo ja miten. Tutkimuksessani huomasin, että valittu johtolause voi muuttaa sitaatin kontekstia huomattavasti.

Lähteet

- Colina, Sonia. 2009. Translation Quality Evaluation. Empirical Evidence for a Functionalist Approach. <https://doi.org/10.1080/13556509.2008.10799251>
- Colina, Sonia. 2015. Fundamentals of Translation. Cambridge University Press.
- Haapanen, Lauri ja Daniel Perrin. 2019. Translingual quoting in journalism. Behind the scenes of Swiss television newsrooms. Teoksessa Davier, Lucile ja Conway Kyle, Journalism and Translation in the Era of Convergence (s. 15–42). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.146.01haa>
- Havumetsä, Nina. 2019. Instances of transtorial action: a journalist as a translating reporter of speech. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2019.1623270>
- Hietanen, Kaarina. 2005. Virallinen kääntäjä paljon vartijana. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Ingo, Rune. 1990. Lähtökielestä kohdekieleen. Johdatusta käänntieteteeseen. Juva: WSOY.
- Munday, Jeremy. 2012. Introducing Translation Studies. Theories and applications. Third Edition. London and New York: Routledge.
- Paloposki, Outi. 2015. Kääntämisen historia ja sen tutkimus. Saduista sarjakuviin, hartauskirjoista kirjavalioihin. Teoksessa Aaltonen, Sirkku; Siponkoski Nestori ja Abdallah Kristiina, Käännetyt maailmat (s. 293–308).
- Seppänen, Janne ja Esa Väliaverronen. 2012. Mediatyhteiskunta (5. painos). Tampere: Vastapaino.
- Schäffner, Christina. 2012. Rethinking Transediting. <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2012-v57-n4-meta01064/1021222ar.pdf>
- Vehmas-Lehto, Inkeri. 1999. Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännteteoriaan. Helsinki: Yliopistopaino.
- Valdeón, Roberto. 2015. Fifteen years of journalistic translation research and more. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1057187>

Aineisto

Die Bundeskanzlerin. 2020. Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum zehnjährigen Bestehen der Stiftung Auschwitz-Birkenau am 6. Dezember 2019 in Auschwitz.

<https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-zum-zehnjaehrigen-bestehen-der-stiftung-auschwitz-birkenau-am-6-dezember-2019-in-auschwitz-1704518#>

Nurminen, Jussi. 6.12.2019. Yle: Saksan liittokansleri Auschwitzin keskitysleirissä: Natsien tekemien rikosten muistaminen on vastuu, joka ei koskaan lopu. <https://yle.fi/uutiset/3-11106624>

Pikkarainen, Elina; Hakkarainen Kaisa. 6.12.2019. Helsingin Sanomat: Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: "Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta". <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006333889.html>

Tageschau. 2019. Merkel-Rede in Auschwitz – erster Kanzler-Besuch seit Kohl 1995. Striimattu suorana YouTubessa 6.12.2019. https://www.youtube.com/watch?v=K_PpXikL6Go

Turtiainen, Suvi. 5.1.2020. Yle: Saksassa juutalaisviha vahvistuu ja joukkomurha jäi vain yhden oven päähän – "Minulle sanotaan: Totu siihen". <https://yle.fi/uutiset/3-11132845>